

Noderīga informācija vecākiem – kas jāzina skolēnam, uzsākot 1.klasi?

Izglītības psiholoģe Inese Vaniņa

1. Sociālās iemaņas un personības attīstība

- Ir draudzīgs, iesaistās rotaļās kopā ar citiem bērniem.
- Spēj kontaktēties ar vienaudžiem un pieaugušajiem.
- Prot darboties kolektīvā saskaņā ar citiem.
- Apzinās savu piederību noteiktam dzimumam.
- Nosauc savu vārdu, uzvārdu. Prot stāstīt par sevi un ģimeni.
- Zina emociju izpausmes veidus (prieku, sajūsmu, bēdas), spēj kontrolēt savu uzvedību atbilstoši situācijai.
- Prot dalīties ar rotaļlietām.
- Prot sagaidīt savu kārtu, lai izteiktu savas domas un pamatotu savu izvēli.
- Prot izteikt savu lūgumu, vērsties pēc palīdzības un palīdzēt otram.
- Ievēro kultūrhigiēniskās normas (tur kārtībā savu apģērbu, apavus, saudzē un sargā savas personiskās mantas).
- Organizē savu darba vietu, uztur tajā kārtību.

2. Iepazīstināšana ar apkārtni, dabu un sabiedriskās dzīves norisēm

- Izrāda interesi un vēro tuvāko apkārtni un dabu, prot vērot.
- Izrāda interesi par nepazīstamām lietām un parādībām.
- Prot nosaukt lietas, objektus tuvākajā un tālākajā apkārtņē.
- Izveidojusies pozitīva attieksme pret dabu, vēlas palīdzēt dzīvām radībām.
- Ir elementāra izpratne par dzīvo un nedzīvo dabu.
- Saskata un izprot likumsakarības dabā un cilvēku dzīvē.
- Vēro laika apstākļus, saprot jēdzienus attiecībā uz laika apstākļiem.
- Izveidojies sākotnējs priekšstats par savu pilsētu un Latviju, pazīst nacionālo simboliku.
- Ir priekšstats par svētkiem, to svinēšanu, tradīcijām.
- Ir izpratne par drošību uz ielas, mājās un darbā.

3. Valodas attīstība, lasītprasmes pirmsākumi

- Labprāt iesaistās sarunās, ar bērniem un vienaudžiem, atbild uz jautājumiem un uzdod jautājumus arī pats, prot ieklausīties citu teiktajā.
- Prot regulēt balss stiprumu, runas tempu un izprot intonatīvo runu.
- Prot pareizi nosaukt apkārtņē esošās lietas un parādības, prot tās raksturot un paskaidrot lietojumu.
- Prot pastāstīt par sevi, savu ģimeni un tuvāko apkārtni.
- Veido gramatiski pareizus teikumus, saskaņojot vārdus dzimtē, skaitlī, locījumā.
- Runā lieto vienkāršus un saliktus teikumus.
- Atstāsta zināmas pasakas, atceras zināmas tautas dziesmas, dzejoļus.
- Secīgi stāsta par attēlu, sižetisko attēlu sēriju, ievērojot notikumu secību.
- Spēj turpināt cita bērna iesāktu stāstu.
- Ieinteresēti klausās stāstīto un lasīto, iesaistās sarunās par dzirdēto.
- Attīstīta fonemātiskā dzirde. Saklausa un var nosaukt skaņu vārda sākumā, vidū un beigās. Saklausa skaņu secību vārdā, spēj tās nosaukt.
- Izprot skaņas un burta saikni, sāk lasīt vienkāršus (1-2 zilbju) vārdus, saprot izlasīto (veicināt lasītprasmes attīstību).
- Izrāda interesi par grāmatu, drukāto tekstu un burtiem.
- Spēj atstāstīt.

4. **Matemātiskie priekšstati**

- Spēj skaitīt 10 apjomā (uz priekšu un atpakaļ).
- Attīstīta izpratne par skaitļiem un tiem atbilstošiem cipariem līdz 10.
- Spēj noteikt priekšmetu atrašanās vietu, lielumu, formu, krāsu un skaitu.
- Praktiski darbojoties, izprot darbības ar skaitīšanu un atņemšanu.
- Risina vienkāršus teksta uzdevumus praktiski darbojoties.
- Izprot jēdzienus vakar, šodien, rīt; nosauc dienas pareizā secībā un izrāda interesi par kalendāru.
- Atpazīst un prot nosaukt ģeometriskās figūras, saskata tās apkārtējā vidē, prot ar tām praktiski darboties.
- Orientējas plaknē un telpā.
- Ir priekšstats par pulksteni.
- Mēra ar nosacītiem mēriem, izdara elementārus secinājumus.
- Salīdzina priekšmetus, tos grupē, klasificē, liek pa pāriem un kārtō pēc noteikta uzdevuma.
- Lieto matemātiskos jēdzienus (puse, vairāk, mazāk, daudz, maz, tik pat).

5. **Tēlotāj darbība zīmēšana, gleznošana, aplicēšana, veidošana, rokdarbi**

- Pareizi tur zīmuli, otu, krītiņus u.c. un darbojas ar iepazītiem darba piederumiem un instrumentiem.
- Spēj izmantot vienā darbā dažādus materiālus un tehnikas.
- Zīmē, glezno, veido patstāvīgi un izrāda vēlmi attēlot vēroto vai piedzīvoto ar tēlotāj darbības paņēmieniem.
- Patstāvīgi izvēlas materiālus darba veikšanai.
- Iepazīst mākslas darbus apkārtējā vidē.
- Veido no plastilīna, māla, mīklas, smiltīm, ūdens un citiem veidošanas materiāliem.
- Darbojas ar dabas materiāliem, izmanto rokdarbos, aplicēšana un mākslinieciski veido darbu.
- Prot locīt, rullēt, satīt dažādus materiālus, tin un pin, darbojas ar dziju un audumu.
- Darbos spēj parādīt fantāziju.

6. **Fiziskā attīstība**

Lielā motorika

- Apzinās savu ķermeni.
- Izrāda interesi un vēlmi aktīvi darboties. Kontrolē un koordinē kustības. Apzinās telpu un objektus. Lec ar uzdevumu. Skrien.
- Solo izpildot dažādus papildus uzdevumus (ar tempa maiņu, ar pietupieniem, palecieņiem). Rāpjas.
- Met un ķer bumbu.
- Spēj noturēt līdzsvaru uz līdzsvara sola, vingrošanas sienas. Pats šūpojas.
- Kāpj pa kāpnēm, mainot kājas. Spēj uzsākt vai pārtraukt darbību pēc signāla.
- Ievēro spēles noteikumus.

Mazā motorika

- Saskaņo roku un acu kustības.
- Pareizi tur pirkstos dažādus rakstāmpiederumus.
- Pareizi tur šķēres un griež.
- Attaisa un aiztaisa rāvējslēdzus, pogas, sasien un atsien lentas, auklas.
- Plēš papīru, mīca mīklu, prot locīt.

7. **Mūzika**

- Ir pieredze klausīties mūziku, ievērojot noteiktu uzdevumu.
- Atdarina kustības, apzinoties savu ķermeni.
- Izmanto kustības vai dziesmas mūzikas tēla atklāšanā.
- Dzied un piedalās rotaļās.
- Ir apguvis dažādus deju soļus.
- Patīk dziedāt arī ārpus mūzikas nodarbībām.
- Uztver un reproducē ritmu.

Bērnam nepieciešamās pamatprasmes un iemaņas

Zināšanas par:

- dažādiem drošības noteikumiem;
- to, kā rūpēties par savu veselību ikdienā;
- savām tiesībām un pienākumiem;
- pieklājīgas uzvedības noteikumiem.

Prasmes:

- sadarboties ar bērniem un pieaugušajiem;
- novērot apkārtni, izmantojot redzi, dzirdi, tausti un ožu;
- sakārtot darba vietu pirms un pēc darba;
- piedalīties valsts svētku un gadskārtu tradīciju atzīmēšanā;
- lietot darba piederumus (grieznes, rakstāmpiederumus, lineālu u.c.);
- iesaistīties dialogā par konkrētu tematu;
- stāstīt par redzēto, dzirdēto un sajūto, izmantojot savu pieredzi un novērojumus;
- uztvert dzirdētu tekstu (pasakas, mīklas, skaitāmpantiņi, bērnu dzejoļi, stāsti) saturu;
- ar sapratni lasīt vārdus un vienkāršus teikumus;
- rakstīt vārdus un īsus teikumus;
- apgūt praktiskus klausīšanās un runas pamatus latviešu valodā (mazākumtautību izglītības programmās);
- rakstīt un lasīt skaitļus no 0 līdz 20;
- risināt vienkāršus vienas darbības uzdevumus ar saskaitīšanu un atņemšanu 10 apjomā;
- saskaitīt, atņemt, salīdzināt un modelēt skaitļus 10 apjomā;
- pazīt ģeometriskās figūras (punkts, līnija, riņķis, trīsstūris, četrstūris, kvadrāts, piecstūris);
- palīdzēt sakopt apkārtējo vidi;
- dziedāt dziesmas;
- zīmēt pēc pieredzes un veidot citus radošus darbus;
- ievērot galda kultūru,
- izmantot apgūtās prasmes ikdienas situācijās un radošā darbībā.

Bērns ir gatavs skolai, ja viņam ir priekšstats par tās ikdienu.

- Izpratne par skolu, mācību darbu un skolas dienas kārtību.
- Vēlme iet uz skolu, lai mācītos (lasīt, rakstīt, rēķināt, zīmēt utt.).
- Griba ievērot noteikumus un kontrolēt savu uzvedību.
- Spēja lūgt palīdzību un prasme pajautāt konkretizējošu jautājumu.
- Prasme rēķināties ar cita viedokli un interesēm.
- Spēja izteikt savu viedokli un aizstāvēt to.
- Paradums veikt darbu kārtīgi pēc parauga un līdz galam.
- Pašapkalpošanās prasmes un pašorganizēšanās prasmes (spēja pašam sakārtot savu mācību vietu u.c.).
- Cieņa pret pieaugušajiem un draudzīga attiecības ar klasesbiedriem.
- Izpratne par apkārtējās pasaules norisēm.

Izmantotais informācijas avots: <http://apollo.tvnet.lv/zinas/kas-jazina-skolenam-uzsakot-1-klasi/376384>

IESPĒJAMIE VECĀKU JAUTĀJUMI:

- **Kā bērns risina konfliktus?**

Skolai gatavs bērns spēj vienoties, nevērtē dzīvi tikai no pozīcijām „es”, „man”.

- **Cik veiksmīgi bērns veido attiecības ar vienaudžiem?**

Skolai gatavs bērns cenšas ievērot noteikumus, pats ierosina spēles, spēj iesaistīties citu izdomātajās rotaļās, prot piekāpties un, ja vajag, pastāvēt par savu viedokli.

- **Vai bērns ir emocionāli stabils?**

Skolai gatavs bērns spēj kontrolēt savas emocijas, „neuzsprāgst”, ja kaut kas nepatīk (protams, reizēm katram gadās), neraud par katru sīkumu vai aizrādījumu.

- **Vai bērns ievēro uzvedības normas?**

Skolai gatavs bērns prot pateikt „lūdzu” un „paldies”, arvien biežāk cenšas klausīties un nepārtraukt sarunu biedru.

- **Kā bērns veido savu runu saskarsmē ar citiem bērniem?**

Skolai gatavs bērns veido paplašinātus teikumus, nevis savirknē tikai divus vārdus. Viņš spēj formulēt domas- pastāstīt par sevi, savu ģimeni, dzīvesvietu, mammas un tēta profesijām, arī par sev svarīgiem notikumiem- kur bijis, ko redzējis, kas vislabāk patīcis.

- **Vai bērns spēj sevi motivēt darbam un pabeigt to?**

Skolai gatava bērna uzmanību nenovērš katrs troksnis, viņš prot iedarbināt tīšo uzmanību, t.i., koncentrēties, izmantojot gribasspēku. Kad darbiņš apnicis, ar bērnu iespējams vienoties, piemēram, pasakot- „uzvilksim vēl pāris apļus un tad beigsim”.

- **Vai bērns spēj parūpēties par savām mantām?**

Skolai gatavs bērns pats izmazgā un noliek vietā otas, saloka (vismaz nedaudz) sporta tērpu, pats ģērbjas, saliek biksēs kreklu, aizpogā pogas, aizvelk rāvējslēdzēju, aizsien kurpju auklas.

- **Vai bērns jau lasa un velk burtus?**

Beidzot bērnudārzu, bērnam jāpazīst burti un jāprot sasaukt kopā zilbes. Bērnu sagatavotības līmenis ir dažāds: viens lasa tekoši, cits tikko burto. Skolotājas tam parasti ir gatavas-sadala bērnus grupās, un katram tiek uzdevums pēc viņa spējām.

- **Vai bērns ir drosmīgs un pašapzinīgs**

Skolai vairāk sagatavojies ir bērns, kura vecāki viņam nav nodevuši informāciju par savu negatīvo pieredzi, piemēram, kā pašiem klasē nav veicies ar draugiem, cik slikti padevusies matemātika utt., piebilstot- „Tev droši vien ies tāpat...”

Ja bērnu noskaņo negatīvi, tas viņam atņem drosmi un pārliecību par sevi.

IETEIKUMI VECĀKIEM.

- Ticēt bērna attīstības un varēšanas potenciālam, viņa dotībām un talantiem, panākumiem, personības stiprajām pusēm.
- Dot bērnam iespēju pašam pieņemt lēmumus un arī atbildēt par tiem.
- Palīdzēt bērnam tikai tad, kad viņš vēl kaut ko neprot darīt, bet nedarīt to viņa vietā.
- Saprast, kas bērnam vēl ir grūti konkrētajā situācijā, viņu atbalstīt, iedrošināt un palīdzēt pārvarēt grūtības.
- Ievērot panākumus un uzslavēt par tiem, pateikt, kas vēl nepadodas.
- Uztvert katru bērna neveiksmi kā iespēju iemācīties ko jaunu.
- Saskaņot savas un bērna intereses.
- Mīlēt savu bērnu ar viņa vājībām, grūtībām, veiksmēm un neveiksmēm.

Es drīkstu nevarēt.

- Svarīgi atcerēties- septiņgadnieks **drīkst nevarēt**. Taču **to, ko bērns nevar, vajag trenēt, vingrinoties kopā ar viņu**. Ja bērns mēģina un viņam izdodas arvien labāk, vecāki var neuztraukties- viss būs kārtībā, mazais ir gatavs mācīties.

Izmantotie informācijas avoti:

<http://apollo.tvnet.lv/zinas/kas-jazina-skolenam-uzsakot-1-klasi/376384>

ftp://ozolniekuvsk.lv/comregprojekts/toposajiem_pirmklasnieku_vecakiem.pdf